

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙ

Розглянуто суть та концептуальні підходи до класифікації інвестицій з метою формування деталізованої інформації щодо інвестиційної діяльності суб'єкта господарювання для прийняття ефективних управлінських рішень.

Ключові слова: статистика інвестиційної діяльності, інвестиції, класифікаційні ознаки, об'єкт інвестування, інвестор, фінансова звітність.

Значне зростання ролі інвестицій у розвитку світової економіки, інвестиційний характер економічних циклів національного та глобального рівнів, глобалізація і водночас окреслення національної ідентичності економік та вплив цих процесів на рух інвестиційного капіталу, зумовлюють необхідність формування об'єктивної інформації щодо інвестиційної діяльності. Все більше сучасні дослідники звертаються до історичних джерел, намагаючись дослідити суть закономірностей сучасних інвестиційних процесів, аналізують праці авторів, що сформували засади сучасної інвестиційної теорії.

Сьогодні вітчизняні, зарубіжні науковці продовжують працювати над проблемою визначення поняття інвестицій. Проте, багатогранність та відсутність точного визначення та його класифікаційних ознак пов'язані з досить широкою сферою їх застосування в господарській діяльності.

У вітчизняній економічній літературі відсутній єдиний підхід щодо класифікації інвестицій. Так, зокрема, проф. Крупка Я. Д. виділяє наступні класифікаційні ознаки інвестицій: 1) види інвестицій; 2) форми інвестування; 3) об'єкти інвестування; 4) суб'єкти інвестування; 5) участь в інвестуванні; 6) термін інвестування [1, 16].

У свою чергу, Пересада А. А. поділяє інвестиції: залежно від джерел фінансування, за формами власності, за регіональним аспектом, залежно від термінів освоєння [2, 12].

Федоренко В. Г. класифікує інвестиції в об'єкти підприємницької діяльності: 1) за об'єктами розміщення коштів; 2) за характером участі в інвестуванні; 3) за періодом інвестування; 4) за формами власності інвесторів; 5) за регіональною ознакою [3, 10].

Деякі автори [4, 218; 5, 356] групують інвестиції за наступними ознаками: за об'єктами, за територіальною ознакою; за характером участі в інвестуванні; за періодом інвестування; за формами власності інвестованих ресурсів.

У низці офіційних публікацій досліджується статистика інвестиційної діяльності розмір капіталовкладень в основний капітал, визначається їх обсяг; структура за формами власності, призначенням, технологічною та відтворювальною будовою; динаміка та темпи зростання. Вона наводить обсяги інвестицій за регіонами, за галузями економіки, введення в дію основних засобів, виробничих потужностей та устаткування з охорони довкілля. Досліджуючи інвестиційну діяльність, економічні явища та процеси, які відбуваються у згаданій сфері, статистика узагальнює та групує масовий цифровий матеріал, необхідний для оцінки економічної ефективності, аналізу та прогнозування процесу інвестування.

На нашу думку, більш детальніше економічну природу інвестицій прояснює класифікація, в основу якої покладені наступні ознаки:

I. «Види інвестицій». За цією ознакою розрізняють такі види інвестицій:

1. Грошові кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери.
2. Рухоме та нерухоме майно.
3. Майнові права, пов'язані з авторським правом, досвідом та іншими видами інтелектуальних цінностей.
4. Сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навичок та виробничого досвіду, необхідного для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованого («ноу-хау»).
5. Права користування землею, водою, ресурсами, будинками, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права.
6. Інші цінності.

II. «Об'єкт інвестування». За даною ознакою виділяють:

- 1) Інвестиції в фізичні активи. У практиці статистичного дослідження всі різновиди даних інвестицій зводяться до наступних основних груп:
 1. Інвестиції для підвищення ефективності діяльності;
 2. Інвестиції для розширення виробництва;

-
-
3. Інвестиції в нові виробництва;
 4. Інвестиції в нові товари, технології та ринки;
 5. Інвестиції в оновлення основного капіталу (інвестиції на заміну вибуття);
 6. Інвестиції на ризикові науково-дослідні та дослідно конструкторські роботи (НДДКР).
В межах цієї ознаки доцільно виділяти:
 - A. Інвестиції в основний капітал, які згруповані за ознакою **«спосіб виконання робіт»**. Розрізняють:
 - інвестиції здійснені підрядним способом;
 - інвестиції здійснені господарським способом.
 - B. Інвестиції в основний капітал за ознакою **«технологічна структура»**:
 - будівельно-монтажні роботи;
 - інвестиції в інструмент, інвентар та обладнання;
 - інші капітальні роботи.
 - C. Інвестиції в основний капітал за ознакою **«форма відтворення»**:
 - нове будівництво або будівництво підприємств, будівель, споруд, яке здійснюється на нових площадках на основі затвердженого проекту;
 - розширення діючого підприємства;
 - реконструкція діючого;
 - технічне переозброєння.
 - D. Інвестиції в основний капітал за ознакою **«призначення»**:
 - виробничого призначення;
 - невиробничого призначення;
 1. Інвестиції в грошові активи або фінансові інвестиції. У цій групі необхідно виділяти:
 - прямі інвестиції – інвестиції в певне підприємство, обсяг яких складає не менше 10% акціонерного капіталу цього підприємства;
 - портфельні інвестиції – інвестиції в цінні папери певного підприємства, обсяг яких складає менше 10% акціонерного капіталу;
 - інші інвестиції – інвестиції, не пов'язані з підприємством (вкладення капіталу в державні цінні папери).
 2. Інвестиції в нематеріальні активи.
- III. «Сфера застосування».** За цією ознакою інвестиції класифікують залежно від сфери діяльності, в яку вони спрямовуються.
- IV. «Форма власності інвестиції».** В межах даної ознаки виділяють:
1. Державні інвестиції, які здійснюються державними органами влади різних рівнів за рахунок відповідних бюджетів, позабюджетних фондів та позикових коштів.
 2. Іноземні інвестиції, які здійснюються іноземними юридичними та фізичними особами та міжнародними організаціями.
 3. Приватні інвестиції, які здійснюються приватними особами та підприємства недержавної форми власності.
 4. Спільні інвестиції – здійснюються спільно вітчизняними та іноземними інвесторами.
- V. «Форма участі інвестора».** За цією ознакою розрізняють:
1. Часткову участь у створенні нових підприємств чи купівля частини в діючих підприємств (дольова участь у товаристві з обмеженою відповідальністю);
 2. Створення підприємств, які повністю належать інвестору, або придбання діючих підприємств повністю;
 3. Купівля рухомого чи нерухомого майна шляхом прямого отримання або у формі акцій, облігацій, інших цінних паперів;
 4. Придбання концесій на використання природних ресурсів, прав користування землею, інших майнових прав.
- VI. «Регіональний характер».** За даною ознакою виділяють:
1. Інвестиції за кордон – вкладення коштів в об'єкти інвестування, які розміщені за межами кордонів країни.
 2. Іноземні інвестиції – вкладення іноземних юридичних, фізичних осіб, іноземних держав, міжнародних урядових та неурядових організацій.
 3. Регіональні інвестиції – вкладення коштів у межах конкретного регіону країни.
- VII. «Період інвестування».** За цією ознакою розрізняють:
1. Короткострокові, як правило, тривалістю не більше року (короткострокові депозитні вклади, ощадні сертифікати);
 2. Довгострокові, тривалістю більше одного року. Такий критерій застосовується в практиці обліку, але, на нашу думку, він потребує подальшої деталізації. Зокрема, довгострокові інвестиції можна деталізувати наступним чином: а) до 2 років; б) від 2 до 3 років; в) від 3 до 5 років; г) більше 5 років.
- VIII. «Масштаб інвестування».** В межах даної ознаки розрізняють інвестиції в малі, середні та
-
-

великі проекти.

ІХ. «Ступінь обов'язковості здійснення». За цією ознакою доцільно виділяти:

1. Обов'язкові інвестиції або інвестиції заради задоволення вимог державних органів управління.
2. Необов'язкові.

Х. «Форма ефекту». За даною ознакою розрізняють:

1. Пасивні інвестиції, тобто такі, які забезпечують у кращому випадку не погіршення показників прибутковості вкладень в операції даного підприємства за рахунок заміни застарілого обладнання, підготовки нового персоналу;
2. Активні інвестиції, тобто такі, які забезпечують підвищення конкурентоздатності фірми та її прибутковості порівняно з раніше досягнутими за рахунок впровадження нової технології, організації випуску товарів, які користуються попитом, захвату нових ринків чи поглинання конкуруючих фірм.

ХІ. «Ступінь впливу інших інвестицій» – виділяють:

1. Незалежні інвестиції.
2. Ті, які вимагають супутніх інвестицій.
3. Інвестиції, чутливі до прийняття конкуруючих інвестиційних рішень.

ХІІ. «Рівень ризику» – передбачає виділення наступних інвестицій:

1. Безризикові (короткострокові державні облігації).
2. Ризикові. Основними критеріями оцінки міри ризику можуть бути:
 - можливість втрати всієї суми розрахункового прибутку. Ризик допустимий;
 - можливість втрати не тільки прибутку, але і розрахункового валового доходу після реалізації проекту. Ризик критичний;
 - можливість втрати всіх активів і банкрутство інвестора. Катастрофічний ризик.

Таким чином, вищезазначена класифікація дасть можливість більш поглиблено досліджувати інвестиційний клімат в країні, процеси, що пов'язані із надходженням до країни міжнародних інвестицій, їх використання у певних видах економічної діяльності. Використання даних, отриманих на основі запропонованого групування, може бути корисним при проведенні інвестиційних зіставлень на регіональному та субрегіональному рівнях.

Література

1. Крупка Я. Д. *Прогресивні методи оцінки та обліку інвестиційних ресурсів.* – Тернопіль: Економічна думка, 2000. – 354 с.
2. Пересада А. А. *Управління інвестиційним процесом.* – К.: Лібра, 2002. – 472 с.
3. Федоренко В. Г. *Інвестознавство: Підручник.* – 3-тє вид., допов. – К.: МАУП, 2004. – 480 с.
4. *Статистика: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц.* / А. М. Єріна, Р. М. Моторин, А. В. Головач та ін.; За заг. ред. А. М. Єріної, Р. М. Моторина. – К.: КНЕУ, 2001. – 448 с.
5. *Статистика: Підручник* / С. С. Герасименко, А. В. Головач, А. М. Єріна та ін.; За наук. ред. д-ра екон. наук С. С. Герасименка. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2000. – 467 с.

[Повернутися на початок](#)